

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Ruffly Péter

Cím:

A VÁRNEGYED és néhány javaslat

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Margon Sándor,

1961. febr. 26.

Osztályozás

Tárgy

910.2

Idő

"1961"

Személy

Helyszám

Harmadszor foglalkozom a Várnegyeddal, de ne higgye az olvasó, hogy ezt a múlt gazdagsága miatt teszem, amely ezen a magaslaton minden kőből és minden emlékből árad. Furcsa dolog az a gazdagság, amelynek ára az ezrek nincstelensége volt. A várbeli palotákhoz minden időkben hozzátartoztak a jobbágyok is (a jobbágság eltörlése után a féljobbágy agrárproletárok), akik ezért a fényezésért megzenvedtek kegyetlenül.

Meg aztán nemcsak a fény és a pompa lakott itt, ácsoltak itt nemegyszer vérpádot is, emeltek börtönt, ahová a nép jobbjai kerültek. A Várra nemcsak a hetedhétország-ra szóló koronázások voltak a jellemzők vagy a friss-palota kőcsipkái, hanem a kivégzések is — éppen a Dísztéren vették fejét annak a Péro paraszthezérnek, aki a vári pompát tápláló nyomorúság ellen lázadt.

Nem a múlt gazdagságának ismeretében, hanem a jövő gazdagságának reményében írom ezeket a riportokat, lassanként ugyanis majdnem annyit költünk már erre a negyedrre, mint nem egy király a középkor idején, vagy nem egy dúsgazdag kalmár az Anjouk korában. Zsigmond, Mátyás hajórakomány-számra hozatta Budára a márványt, mészköveket — mi pedig már milliokat költöttünk csudálatos műemlékünkre, a Mátyás-templomra, a kőfaragó vállalat már a déli szárny Mária-kapuján dolgozik.

Néhány esztendő múlva befejeződik a Várnegyed újjáépítése, s mi legalább olyan mélyen belenyúltunk a »kincs-tárunkba«, mint Mátyás a magáéba, mikor ezen a magaslaton reneszánsz ragyogást teremtett. Nagy volt a pusztulás, a gyógyítás ára még ennél is nagyobb, hiszen 1965 végére alig lesz ennek a negyednek egyetlen olyan épülete, amelyet ne építettünk volna át, ne restauráltunk volna vagy legalább is ne öltöztettünk volna ezeknek a várbeli házszíneknek az új köntösébe.

Kevés olyan kor volt, amely néhány röpke esztendő alatt ilyen jelentős összegeket költött volna egyetlen városnegyedünkre. S éppen ez az áldozatkészség kényszerít megfogalmazni néhány jövőndő formáló javaslatot.

2

Vajon nem érkezett el az ideje annak, hogy erről a negyedről — amely néhány esztendő múlva a tudomány és a művelődés fellegetvára lesz — történelmi antológiát adjunk ki, az Európa-könyvkiadó regéllő városaihoz hasonlóan? A Várnegyedről ugyanis sok mindent tudunk, de nem biztos, hogy történelmileg is igaz az, amit tudunk. Mert ezek a történelmi régen estek, s a nemzeti romantika mindenből elcsípett valamit (a kellemetlent), s mindegyikhez hozzáadott valami rózsaszínűt. Arról már sokat olvastam, hogy Zsigmond idejében hány uralkodó, püspök, lovag, ögróf,

báró meg mindenféle főember fordult meg egy időben a friss-palotában, de alig tudok olyan krónikáról, amely a Péroék kegyetlen lemészárlását tudunkra adta volna. (Egy XVIII. századbeli bécsi újságból származó idézetben olvastam csak ezt a megrendítő történetet.)

A magyar mindig anekdóta kedvelő, fabula-teremtő ember volt, aki néha összetévesztette a megtörténtet a »megtörténhetett volna« dolgaival. Egy kicsike példa: nem egy könyvünk úgy meséli, hogy a várbeli Baltaköz elnevezése középkori eredetű. Czillei bér-gyilkosai itt támadtak volna rá a Gara-házból távozó Hunyadi-fiúkra, akik a keskeny sikátorban nem tudták kivonni kardjukat, helyette csatabaltáikkal védekeztek. Ezt meséli a képzeletdús magyarok. Az önismeret hívei már szerényebbek. Megállapították, hogy a kis köz sarkán valamikor egy sváb korcsmáros ivója volt, ennek a korcsmárosnak magyarra fordítva Balta volt a neve. De ebben nincs szín, fantázia, édesbús fabula — kitaláltak tehát egy kis bér-gyilkossági kísérletet, Gara-házat, Czilleit, s hozzá a Hunyadiakat, hátha így érdekesebb?

Ez az antológia, a várbeli történelemnek és irodalomnak ez a foglalata végigkísérhetné egész történelmünket — természetesen nem a főúri családok történetére gondolok. Szívesen olvassuk Martinyics utolsó napjait, Tancsics börtönaplójának részleteit, Kossuth raboskodó várbeli esztendeit, vagy a helytartó tanács megrohanását, ahogy Mikszáth a »Jókai Mór élete és kora« című művében olyan illúzióktól és mindenfajta költői szépítésektől mentesen leírta volt. Ezen a téren valóban a gazdagság bőségéről szólhatunk, ott van Bonfini, ott vannak a korabeli utazók, vagy Eötvös, aki az Úri utcában született, s úgy írta le Dózsa György várbeli bemutatkozását, mint előtte vagy utána senki más. Csak fel kell lapozni a »Magyarország 1514-ben« című kissé nehézkes, de nagy hitelű korrajzot. Elmesélhetné ez a történelmi könyv azt a nagy árulást, amelyet Horthyék annyi esztendőn át elkövettek; felvillanthatná a könyv 1944 pokoli történetét, s elmondhatná, hogy ezen a történelmi magaslaton, a Vár-dombon nemcsak olyan németek fordultak meg, mint az emberrabló Skorzeny volt, hanem olyanok is, mint Thomas Mann, aki a Bécsikapu téri Hatvany-házban beszélgetett Bartókkal, meg a magyar értelmiség javával valamikor.

Mesélne ez a könyv — de a történelmi igazság erejével, tanítana — például a fasizmus összeomlásának tanulságairól, nevelne — a történelem igazi nagyjainak példái-val, s gyönyörködtetne —, hogy mást ne említsék, a többi közt, Tóth Árpád remekművű várbeli »Gesztenyefapagoda« című költeményének soraival.

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

910.2

Hely

(439 Bp. 011)

Idő

1961

Személy

Helyszám

Szerző: *Ruffy Péter: A Várnegyed és néhány
javadat.*

Cím:

Forrás: *Nagya Nemzet.*

1961. febr. 26.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

dulva, csak a Bécsikapu térig közlekedne az egyik járat (onnan visszafordulva), a másik szárnyvonalon pedig a Moszkva tér, s a Díszter között szállítaná az utasokat a másik járat. Meggyorsulna a közlekedés.

A másik gond: a Fekete holló mindig zsúfolt, a Pest-Buda nem kevésbé. Az első kerületi vendéglátóipari vállalat tervei közé iktathatná egy nagy befogadóképességű olcsó várbeli vendéglőnek a létesítését, vagy egy nagy népbüfé építését. Azután: a várlakók szeretnének többet tudni néhány tervről, mert itt minden utca, minden kő, minden emlék a szívekhez nőtt nagyon. Hol lesz az új váriskola: a Hess téren, ahová tervezik, de ahol kevés a hely, vagy pedig a várfal alatt, a Bécsikapu tér mellett, ahová a szülők és a pedagógusok szeretnék építtetni? S mi lesz a sorsa a volt pénzügyminisztériumi palotának? Diákszálló marad, kollégium lesz belőle, vagy elköltöznék a diákok s az épületnek más szerepe lesz? Felépítik-e a siklót? Lesz-e a várban szálloda? Mi történik a Hess András téri kiegészített illetményhivatallal (lebontják-e, vagy felépítik), s mi lesz a Táncsics utca szélén azzal az angol tulajdonú, romos épülettel? Nem költöztetnek-e fel egy zeneiskolát a várba, amelyet amnyian szeretnének (magam sem tudok szebb környezetet elképzelni). S a varsói óvároshoz hasonlóan nem lenne-e helyes, ha a Várnegyedben — ebben a munkáskörnyezetben, mert a Vár lakóinak nyolcvan százaléka cserélődött ki az elmúlt tizenhat év alatt — minél több író, színész, képzőművész lenne ott-hont, ez az érlelő csend, s a gondolatébresztő színhely ösztönzője lehetne nem egy alkotásnak.

De szálljunk le könyv-ábrándok felhőiből — a Várnegyed több mint négyezer lakosának is volna egynémely kívánsága. Én csak közvetíteni szeretném:

A várbeli »festingler« szabad idejében nemigen szeret kimozdulni a Várnegyedből. De van dologidő, nemcsak szabadidő, s a közlekedés nem a legjobb. Egyetlen (16-os) autóbuszjárat köti össze a Vár dombot Pesttel, vagy a Moszkva térrel. A 16-os ritkán közlekedik, s ha már a járatot nem lehet sűríteni, meg lehetne valósítani a várbeliek ötletét. A 16-os nem menne végig a teljes vonalon, hanem a pesti József nádor térről elin-

Végül is mi, miközben a Várra milliókat költünk, néha elfelejtünk egy-kétezer nem kevésbé fontos forintokat még hozzáköltetni. A Várat vasárnaponként elárasztják a vidékiek s a külföldiek. S nem kapni egyetlen képeslapot, s egyetlen magyar vagy idegen nyelvű útikalauzt, pedig az IBUSZ kitűnő idegenforgalmi könyvecskéket jelentet meg. Ne sajnáljunk a milliók mellett elkölteni még néhány szerény forintot. S állítsunk fel a Várnegyedben egy izléses levelezőlap- és könyvpavilont, amely minden vasárnap nyitva tart (esetleg hétköznap is), s ezt a pavilont áraszuk el a leg szebb képeslapokkal, a Corvina és az IBUSZ idegennyelvű és magyar kiadványaival, s tartson szolgálatot a Dísztéri postahivatal is vasárnap, legalább 11 és 3 között.

Nagy kincs ez a Vár. Csak egy kis ügyesség hiányzik — belőlünk.

Ruffy Péter